

Nr 28.

Ankom till riksdagens kansli den 18 mars 1921 kl. 2 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner
om ändrad lydelse av 16 § riksdagsordningen.*

Närvarande: Herrar Larsson i Västerås, Clason, Klefbeck, Johansson i Kälkebo, Strömberg, Ljunggren. K. J. Ekman, Thulin,*) Reuterskiöld, Lyberg,*) Bruhn, Jansson i Edsbäcken, Hallén,*) af Ekenstam, P. S. Hedlund i Östersund, Hansson i Gårda, Persson i Fritorp,*) Persson i Tofta, Gustafson i Kasenberg*) och Karlsson i Vadstena.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I två inom första kammaren väckta motioner, nr 7 av herr *Johansson*, *Johan*, i Kälkebo m. fl. och nr 8 av herr *Wohlin*, samt i en inom andra kammaren väckt motion, nr 29, av herr *Nilsson* i Vibberbo m. fl. har hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta att till vidare grundlagsenlig behandling såsom vilande antaga följande ändrade lydelse av 16 § riksdagsordningen:

Valrätt tillkommer en var man och kvinna, som är svensk undersåte och senast under nästföregående kalenderår uppnått 23 års ålder.

Valrätt må dock ej utövas av

- a) den som står under förmynderskap eller som är i konkurstillstånd;
- b) den som är av allmänna fattigvården omhändertagen för varaktig försörjning;
- c) den som icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, vilka förfallit till betalning under de tre sist förflutna kalenderåren;
- d) den som är från valrätten utesluten på grund av ådömd straffpåföljd;

e) värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången av sist förflutna kalenderåret åliggande värnpliktsövningar.

Till efterrättelse — — — — inträffar.»

Beträffande de till stöd för detta yrkande förebragta motiveringarna får utskottet hänvisa till motionerna.

*Utskottets
yttrande.*

Redan det förhållande, att den grundlagsändring, genom vilken det politiska utskyldsstrecket borttagits, först under innevarande riksdag genomförts och ännu ej hunnit tillämpas, varför några erfarenheter om denna reforms verkningssätt ej föreligga, utgör enligt utskottets uppfattning ett fullgiltigt skäl för avstyrkandet av förevarande motioner, i vilka utskyldsstreckets återinförande föreslås. Det synes uppenbart, att ett upprivande av en efter långvariga stridigheter slutligt genomförd betydelsefull reform i varje fall icke bör ske, förrän reformen i tillämpningen kunnat prövas. Ett bifall till förevarande motioner innebure, att under samma riksdag två diametralt motsatta beslut fattades, utan att någon som helst erfarenhet angående det först fattade beslutets verkningar förefunnes. Utskottet, som alltså redan av detta skäl anser sig böra avstyrka de väckta motionerna, finner det emellertid lämpligt att giva en kort resumé av de motiv, som lett till den nyss slutligt antagna reformens genomförande och som enligt utskottets uppfattning fortfarande äga full giltighet. För en mera ingående motivering kan utskottet hänvisa dels till det yttrande, som den 14 november 1918 avgavs av för revision av riksdagsordningens § 16 tillkallade särskilda sakkunniga, dels till statsministerns yttrande vid föredragningen av kungl. propositionen nr 34 vid 1918 års lagtima riksdag och justitieministerns yttrande vid föredragningen av kungl. propositionen nr 358 vid 1919 års lagtima riksdag.

Den motivering, som anförts för det politiska utskyldsstreckets behållande, respektive återinförande, går ut på att rätten att deltaga i valet av folkrepresentanter bör vara beroende av fullgörandet av skatteplikten gentemot stat och kommun, detta på den grund, att endast de medborgare, vilka visa den sociala solidaritetskänsla, att de fullgöra de ekonomiska plikterna gentemot samhället, böra ha rätt att genom sina representanter inverka på allmänna ärendens gång. Strecket betraktas alltså som ett »ordentlighetsstreck», den fullgjorda skatteplikten som ett bevis på den samhälleliga ansvarskänsla, som bör krävas av röstberättigade medborgare. Ur denna motivering för utskyldsstrecket följer emellertid, att strecket avses skola drabba endast den bristande viljan, ej den bristande förmågan att betala skatt. På alla håll torde man sålunda vara ense om att den *oförmållade oförmågan* att fullgöra

skattskyldigheten ej bör leda till rösträttens förlust; och att, för att utsluta de egentliga skatteskokarna, även beröva en mängd oförvitliga medborgare deras rösträtt, torde ur rättssynpunkt ej kunna försvaras. Under sådana förhållanden bliver givetvis frågans kärnpunkt om möjlighet finnes att skilja på de fall, då bristande vilja och de fall, då oförvållad oförmåga varit anledningen till försummelse i fråga om skattens betalning. I nyss angivna sakkunnigbetänkande gives i enlighet med direktiven för de sakkunnigas arbete en utförlig framställning av detta spörsmål, som till fullo synes ådagalägga den praktiska ogenomförbarheten av en uppdelning i antydd riktning. Motionärerna hava ej heller förebragt något nytt uppslag härutinnan eller några skäl, som kunna anses rubba de sakkunnigas grunder.

För en dylik uppdelning kunna två olika vägar tänkas. Antingen skulle åt särskilda myndigheter, vare sig de, som handhava justeringen av röstlängden, eller andra, anförtros rätten att för varje fall fritt pröva förhandenvarande omständigheter och på grundval härav avgöra, huruvida bristande fullgörande av skatteplikten borde leda till rösträttens förlust eller ej. Eller ock skulle i lag givas fasta regler rörande de omständigheter, som skulle godtagas såsom giltig ursäkt och åt justeringsmyndigheterna anförtros en rent formell prövning, huruvida dessa omständigheter för varje fall vore för handen.

Att den första av de nämnda utvägarna ej lämpligen kan användas, synes ligga i öppen dag. Att i ett ärende av så ömtålig beskaffenhet som frågan, om en medborgare skall få utöva en utomordentligt viktig medborgerlig rättighet eller icke, låta avgörandet bero av en diskretionär prövning, torde under inga förhållanden kunna anses tillrädligt. Ett dylikt förfaringsätt skulle, huru kvalificerad den prövande myndigheten än vore, lätt kunna leda till godtycke och i allt fall ofta orsaka misstankar, att prövningsmyndigheten i sina avgöranden icke förföre objektivt. Härtill kommer att inrättandet av verkligt kvalificerade prövningsmyndigheter skulle stöta på synnerligen stora svårigheter.

Även den andra tänkbara utvägen torde vid en närmare undersökning visa sig ej vara framkomlig. En uppräknig i lagen av alla giltiga grunder för utebliven skattebetalning skulle vara hart när omöjlig att åstadkomma. Alla de skiftande orsaker, som kunna leda till oförvållat ekonomiskt obestånd, kunna icke exakt angivas, och full eller ens nära nog fullständig rättvisa kan därför ej åstadkommas. Härtill kommer, att frågan om vilka orsaker till obestånd, som äro *oförvållade*, är ägnad att väcka starka meningsskiljaktigheter. Ännu mera svårlösta äro spörsmålen om vilken styrka och omfattning en till sin art godtagen ursäktgrund i

det särskilda fallet bör äga samt huru den bevisning skall vara beskaffad, som den skattskyldige bör kunna prestera. Vilka utvägar man än skulle välja vid lösningen av dessa spörsmål äro — såsom de sakkunniga utförligt utveckla — kännbara praktiska olägenheter och påtagliga orättvisor för vissa befolkningsgrupper ofrånkomliga. Härtill komma de likaledes ytterligt svårlösta frågorna, huru stora de belopp, till vilka respektive föruster uppgått, skola vara för att kunna anses medföra oförmåga att betala skatt, huru bevisningen för beloppens storlek skall presteras m. m.

Det står sålunda för utskottet klart, att de svårigheter, som möta mot en uppdelning av försumliga skattebetalare efter »oförvållad oförmåga» och »bristande vilja» äro oöverkomliga. Det är tydligt, att varje påtänkt system för en dylik uppdelning skulle innebära godtyckligheter och orättvisor, som, ehuru av mindre omfattning, principiellt vore i det närmaste lika svårartade som de olägenheter, vilka vidlådde skattestrecket överhuvud.

Utskottet finner alltså de skäl, som vid olika tillfällen under de närmast föregående åren förebragts för utskyldsstreckets borttagande, vara fullt övertygande. Genom utskyldsstrecket sammankopplades frågorna om rösträtt och ekonomisk förmåga på ett sätt, som är för en demokratisk uppfattning främmande. Streckets borttagande innebär därför enligt utskottets mening en betydelsefull vinst för vårt politiska liv, som också bland stora lager av vårt folk hälsades med livlig tillfredsställelse. Ett återinförande av strecket skulle innebära ett avsteg från den princip om allmän rösträtt oberoende av ekonomiska kvalifikationer, som nyss genomförts, och kan enligt utskottets uppfattning ur principiell synpunkt ej försvaras.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 mars 1921.

På konstitutionsutskottets vägnar:

VIKTOR LARSSON.

Reservationer:

1) av hr *Clason*, som med instämmande av hr *K. J. Ekman* yttrat:

»Grundsatsen att utövningen av rättigheter förutsätter fullgjorda skyldigheter har gammal hävd i svenskt medborgarliv och djupa rötter i svenskt rättsmedvetande. Den erkändes också länge böra vara grundläggande i fråga om politisk och kommunal rösträtt, så att uraktlåtenhet under viss tid att erlagga förfallna utskylder till stat och kommun ansågs böra suspendera från rösträttens utövning, intill dess skatterna betalades. Även nu betraktas det i vida kretsar av vårt folk såsom orättnätigt, att den skall äga utöva beskattningsrätt över andra, som undandraget sig att efter förmåga likasom de bidra till de gemensamma utgifterna. I all synnerhet framträder detta, då i kommunala primärförsamlingar försumliga skattesolkare deltaga i beslut, som medföra beskattning av de ordentliga skattebetalarna.

A andra sidan har emellertid den undantagslösa tillämpningen av principen om utskyldernas fulla erläggande såsom villkor för rösträttens utövning ansetts leda till konsekvenser, som betraktats såsom obilliga, i det att rösträtt även förlorats på grund av obetalda utskylder i sådana fall, då den uteblivna betalningen berott på vederbörande skattskyldiges sjukdom, oförmåga att arbeta eller andra liknande av honom själv icke vållade förhållanden. Den reform på området, som i fråga om de kommunala valen genomfördes vid 1918 års urtima riksdag och med hänsyn till de politiska trätt i kraft genom beslut vid innevarande riksdag, har grundats på önskvärdheten att i dylika fall icke låta oförmågan att betala skatt medföra rösträttens suspendering. Men något gillande av skattesolkning, som beror på bristande vilja, och någon principiell önskan att även låta dem, som av dylika skäl äro skattesolkare, direkt eller indirekt deltaga i andras beskattning torde icke få antagas hava ingått i motiven hos reformens förespråkare. Genom bestämmelsen, att den icke får utöva kommunal rösträtt, som underlåtit att erlagga förfallna utskylder för alla de tre sista kalenderåren, har man fastmer givit sitt erkännande åt principen om rösträttens förlust vid en mera genomgående försumlighet att gälda utskylder. Och då 1918, resp. 1919 års reform i övriga fall låtit uraktlåtenheten att betala skatt bli utan inverkan på rätten att rösta, har detta, såsom utskottet erkänner, berott på föreställningen, att möjlighet icke skulle förefinnas att skilja mellan de fall, då bristande vilja varit

anledning till uraktlåtenheten, och de fall, då oförvållad oförmåga varit det.

De skäl, som vid 1918 års urtima riksdag förebragtes för att detta icke skulle låta sig göra, framburos i ett kommittébetänkande, som avgavs först den 14 november 1918 och som icke före urtima riksdagens handläggning av ärendet varit utställt till prövning av några myndigheter. För min del har jag aldrig känt mig övertygad av i betänkandet framförda skäl. Det har för det första syntts mig uppenbart, att utredningen gjorts alltför teoretisk, och att man hade bort förvärva sig en vida mera reell grund att stå på genom att söka för ett lämpligt antal kommuner undersöka, bland annat, vilka de s. k. skatteskolkarne varit, vilka grunder förelegat för deras försumlighet, och om de överhuvud visat något intresse för deltagande i politiska eller kommunala avgöranden. Det borde också undersökas, om och i vilken utsträckning uraktlåtenheten fortgår år efter år, och i vad mån skattebeloppens storlek inverkar på densamma. Det synes mig sannolikt eller åtminstone möjligt, att en dylik prövning av de i realiteten föreliggande förhållandena skulle hava betydligt förenklat problemet. I varje fall borde den kunnat ådagalägga, huru det nu behållna kravet på utskyldsbetalning till kommunen under ett år av tre verkar, och om något hinder skulle föreligga att exempelvis utbyta det mot en fordran på fullgjord utskyldsbetalning två år av tre.

Ikke heller är jag övertygad om hållbarheten av de argument, som av de sakkunnige anförts om omöjligheten att verkställa en tillfyllestgörande prövning av den verkan uraktlåten skattebetalning i olika fall skäligen bör hava på rätten att rösta. Herr Reuterskiöld har i sin reservation berört en utväg, som synes böra undersökas, och även andra torde ej vara uteslutna. Samhällsorgan torde vid många tillfällen stå inför problemet att företaga diskretionära prövningar av minst lika ingripande art. I en stor del kommuner torde överhuvud icke möta synnerliga svårigheter att i de enskilda fallen konstatera, att skatteskolkning uteslutande berott på bristande intresse att fullgöra medborgerliga skyldigheter.

Slutligen erinrar jag, att en undersökning av den art jag förordar alldeles icke skulle gå ut på »ett avsteg från principen om allmän rösträtt oberoende av ekonomiska kvalifikationer». Men väl skulle den avse att klargöra, huruvida den meningsskiljaktighet, som frågan om utskyldsstrecket förorsakar inom vida lager av vårt folk, icke skulle kunna bringas att upphöra genom bestämmelser av innebörd, att av dem, som i »ekonomiska kvalifikationer» och skattebetalningsförmåga äro *likställda*, icke den ene skall, utan att fullgöra sina skyldigheter mot stat och kommun, äga

befogenhet att deltaga i beslut, vilka lända till beskattning av dem, vilka fullgöra sina åligganden.

Självfallet bör utredningen förenas med en undersökning, vilka åtgärder kunna vidtagas för att underlätta skatteuppbörden.

På dessa grunder har jag, vad beträffar det politiska utskyldsstreet, ansett, att utskottet bort föreslå,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande sådana bestämmelser, att den, som av andra grunder än oförvållad skattebetalningsoförmåga uraktlåter att erlægga till staten till betalning förfallna utskylder, icke skall äga att utöva politisk rösträtt och därigenom deltaga i beskattning av andra.

2:o) av herrar *Reuterskiöld, J. Johansson* i Kälkebo och *P. S. Hedlund* i Östersund, som ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse: »Utskyldsstreet, vars återställande i svensk rätt motionerna åsyfta, ger uttryck åt en svensk rättsuppfattning, som är allmän inom en betydande del av Sveriges folk och som har sin grund i kravet på *likhet i rätt och plikt*. Liksom skattskyldigheten är den viktigaste allmänt medborgerliga plikten, är rösträtten numera den viktigaste allmänt medborgerliga rättigheten. Om därför den, som är skattskyldig, icke fullgör denna sin skyldighet, framstår det för medvetandet såsom orätt, att han det oaktat skall få utöva rösträtt lika väl som den, vilken fullgjort sin skattskyldighet. Utskyldsstreet verkar här som ett slags ordentlighetsstreck i yttre eller objektiv mening, utan att därför innebära någon »moralisk värdering» av medborgarna, eftersom det för streckets rättsverkningar avgörande ju icke är den enskildes villighet, punktlighet och personliga ordentlighet, utan det faktum, att en betalning sker, vare sig den sker frivilligt och i rätt tid eller tvångsvis genom utmätning: i varje fall återfås rösträtten, så snart utskylderna erlagts, enligt den formulering grundlagen till 1921 haft.

Detta utskyldsstreet utesluter dock ingalunda, att en skillnad göres mellan dem av de skattskyldige, vilka av oförvållad betalningsoförmåga, och dem, vilka utan sådan oförmåga komma att restera för utskylder. Men denna skillnad grundar sig på det förhållande, att skatten påförts under förutsättning av en i relation till densamma antagen betalningsoförmåga, vilken sedermera i fråga om ena slaget skattskyldige visar sig brista utan något deras förvållande. Likhetskravet i fråga om rätt och plikt utmynnar då i krav på bibehållen rösträtt för de oförvållat betalningsoförmåga.

mögne, emedan för dem skatten synes icke böra till betalning förfalla, så länge denna oförmåga består. Hela frågan om de oförvållat betalningsoförmögnes rösträtt blir alltså i verkligheten icke av rösträttspolitisk utan av skattepolitisk art: rösträtten förblir i princip och tillämpning beroende av påförd, till betalning förfallen skatts behöriga gäldande — när över hufvud ett påförande skett — men problemet blir att så ordna uppbörden, att i fall av betalningsoförmåga i följd av sjukdom, oförvållad arbetslöshet eller annan liknande grund ett uppskov och anstånd med eller eventuellt en befrielse från utskyldernas förfallande till betalning må kunna erhållas.

I 1918 års kommittébetänkande rörande bl. a. utskyldsstrecket har frågan härom icke upptagits till självständig behandling, enär kommitterade uteslutande inriktat sig på frågan om undanröjande av faktiskt utebliven skattebetalnings rösträttsverkningar vid oförskyld betalningsoförmåga, varvid endast prövning i efterhand av anledningen och grunden till betalningens uteblivande kunnat komma i betraktande. Med den tvärsäkra överlägsenhet, som även i övrigt kännetecknar detta betänkande, förklara kommitterade, att ingen tillfredsställande lösning av problemet står att vinna, ehuru de själva i förbigående medgiva att *»helt annorlunda ställde sig givetvis saken, om det exempelvis blott gällde rätt för den skattskyldige att njuta viss tids uppskov med skattens inbetalning»*, och att behörighet att bevilja en dylik förmån *»i vissa länder tillagts uppbördsmyndigheten»*. Att kommitterade omedelbart därpå dock avvisa tanken på en fristående förhandsprövning, utgör naturligen icke något skäl att ej undersöka, huruvida en sådan är möjlig och lämplig, även om t. o. m. reservanten, herr Hildebrand, som eljest tämligen skarpt framhållit, att kommitterades skenbara bevisföring i verkligheten blott består av påståenden, i detta stycke böjt sig för kommitterades omöjlighetsförklaring — och detta så mycket mindre, som kommitterades skäl icke synas hållbara vid närmare granskning.

Enligt kommitterades mening komme i föreliggande fall saken först och främst *»icke för den skattskyldige själv och för den allmänna uppfattningen att te sig, som gällde det beviljande av en särskild förmån»*, utan *»fastmera kommer frågan att anses gälla, huruvida vederbörande skall fränkännas utövning av en allmän rättighet»*, vilket efter kommitterades mening skulle göra den *»ojämförligt mycket ömtäligare»*. Häremot måste erinras, att, även om påståendet vore riktigt, när frågan om oförvållad betalningsoförmåga prövas sedan betalning uteblivit och i samband med röstlängdsjusteringen, saken dock ställer sig *»helt annorlunda»*, om samma fråga skall prövas före förfallodagen och innan betalning uteblivit samt alldeles oberoende av röstlängdsjusteringen, ja t. o. m. verkställs av annan myndighet än röstlängdsmyndigheten och ett halvt eller halvtannat år, innan fråga blir om

rösträtten vid vederbörlig röstlängdsjustering. Tidpunkten för provning av en sådan fråga bör tydligtvis infalla vid uppbördstiden, då betalningsoförmågan blir aktuell, alltså i november-december beträffande kronouppbörderna och sist i februari-mars beträffande kommunalutskylderna, under det att tidpunkten för röstlängdsjusteringen infaller i juli månad året efter — fråga om frihet från erläggande av utskylder, vilka skulle förfalla till betalning före röstlängdsjusteringen under samma löpande år, måste som bekant bliva utan all betydelse för samma års rösträtt. En fristående och självständig provning skulle med andra ord icke avse att fastställa vad som bör anses som en »sådan oförvällad nedsättning i skatteförmågan, att underlåten skattebetalning *icke medför rösträttens förlust*», utan blott vad som bör som en sådan nedsättning anses, att därav bör föranledas *förfallotidens framflyttning och betalningsanstånd eller betalningsbefrielse*, men *icke* innebära eller medföra *något* beslut om rösträtten. Erhålles efter ansökan anstånd, resp. befrielse, blir den omedelbara följden, att beträffande sökanden ingen uppgift om förfallna men icke erlagda utskylder kommer att till nästa års röstlängdsupprättare ingå och att förty personen *utan vidare skall av denne antecknas som röstberättigad*. Avslås åter ansökningen, är därmed dock icke sagt, att betalning verkligen uteblir, eller att, om så sker, inbetalning ej hinner verkställas före röstlängdsjusteringen: *frågan om rösträtt eller icke-rösträtt förblir öppen tills vidare* och kommer i sin tid icke att prövas med avseende å möjliga ursäktsgrunder, utan *efter alldeles samma regler som hittills* och sålunda icke heller erbjuda ringaste svårigheter.

Den »känslighet», som måhända kunde förefinnas, där provningen avsåge rösträtt eller icke-rösträtt, torde i regel saknas, när provningen allenast omfattar anstånds- eller befrielsefrågan, även om man kan medgiva, att i åtskilliga fall vederbörande anståndssökande tillika skulle hava i tankarna, vilka framtida rösträttsverkningar ett bifall till eller ett avslag å ansökningen månne medföra: det föreligger i varje fall den skillnad mellan ansökningen om rösträtts bibehållande i trots av försummad skattebetalning och ansökan om betalningsbefrielse eller betalningsanstånd, att, vad än provningen i senare fallet ger för utslag, rösträttsfrågan förblir oberoende därav, under det att i det förra det just är denna fråga, som blir föremål för provningen. Och den skillnaden är för vanlig uppfattning ingalunda betydelselös, helst ett avslag å en befrielse- eller anståndsansökan aldrig kan betraktas som en »medborgerlig deklassering». Än mindre kan någonsin »det starka, genom valtidsstämningen måhända aktualiserade *politiska* inslaget i frågan» allvarligt påfresta ovällden eller tilliten till denna vid provning av en befrielse- eller anståndsansökan, eftersom val-

tidsstämningen aldrig räcker ett helt år och över huvud icke är aktuell vid rätta tidpunkten för anståndsfrågans prövning, utan först långt senare, varförutom något politiskt inslag knappast lärer kunna uppvisas i anståndsfrågan, när den behandlas fristående.

Den diskretionära prövning, som 1918 års kommitterade velat undvika, när frågan gäller rösträtt eller icke-rösträtt, och som då möjligen kan vara olämplig, blir, när frågan uteslutande avser uppskov eller befrielse, fullt användbar och särdeles lämplig, i synnerhet om den anföretros åt myndighet, som eljes har med uppbörd eller taxering att göra och som därvid är van vid avgöranden av mer eller mindre diskretionär natur. Det synes sålunda exempelvis kunna ifrågasättas, om ej den nu ifrågavarande prövningen kunde överlämnas, efter hörande av taxeringsnämnd vid särskilt sammanträde, till Konungens befallningshavande eller magistrat i fråga om kronoutskylder och till kommunalrepresentationen beträffande kommunalutskylder i analogi med vad redan nu gäller angående efterskänkande av dessa senare. Att en utredning härom erfordras och ingalunda genom 1918 års kommittébetänkande blivit överflödig, följer av vad redan anförts, även om, såsom alltid kan förväntas, utskyldsstreckets motståndare skulle åberopa något de obotfärdiges förhinder och påstå motsatsen. En sådan förnyad och objektiv utredning kunde dock såväl i fråga om möjliga ursäktsgrunder och om anståndstiden som beträffande bevisningen med fördel anknyta till 1918 års betänkande, om än reglerna där om varken behöva eller böra erhålla den form av direkta lagbestämmelser, som i sagda betänkande med dess felaktiga sammankoppling av ursäcks- och rösträttsfrågorna i en enda procedur ansetts nödig. Tvärtom torde en form, liknande den i gällande skatte- och taxeringsförfordningar använda, eller den av »råd och anvisningar» vara särdeles lämplig. Därigenom kunde även behörigen beaktas alla de konkreta förhållanden, vartill enligt 1918 års utredning en *lagbestämmelse* icke kan taga hänsyn. Slutligen må framhållas, att naturligtvis ingenting hindrar, om så anses nödigt, att vid fortsatt verklig oförmåga, förnyad ansökan vid en beviljad anståndstids utgång skulle kunna göras om befrielse eller nytt uppskov. Över huvud medför ett fristående förfarande större smidighet och anpassningsmöjligheter efter livets förhållanden än den formella procedur, som 1918 års kommitterade ansett nödig, om oförvållad betalningsoförmåga skulle beaktas. Även allmänna lättnader i fråga om skatteuppbördens anordnande skulle säkerligen verka till främjande av ordentlig skattebetalning och undvikande därigenom både av alltför många anståndsansökningar och av oförskyllt häftandes inträde i allt för många fall.

Då det emellertid icke bör ifrågakomma att bland grundlagarnas

rösträttsbestämmelser införa regler om rösträtts bibehållande vid oförvållad betalningsoförmåga eller än mindre om giltiga ursäktsgrunder vid utebliven skattebetalning, utan principen om rösträtt utan skattebetalning vid sådan oförmåga *bör grundas allenast därpå, att i dylika fall den skatterättsliga förfallotiden annorlunda än eljes fastställs eller betalningsbefrielse vinnes*, synes intet hinder skäligen kunna möta för riksdagen, att redan innan undersökningen av frågan härom, vilken bör kunna skyndsamt verkställas och icke på något sätt behöver inverka på grundlagsstadgandets avfattning, blivit slutförd, såsom vilande antaga ett förslag i motionernas syfte, helst det slutliga avgörandet därav i alla händelser måste grundlagsenligt anstå viss tid, men det å andra sidan är av vikt, att saken snarast möjligt må slutligt avgöras och alltså mellantiden mellan den hittillsvarande och den vid innevarande riksdag tills vidare godtagna ordningen icke blir så lång, att kontinuiteten brytes.

Den formella avfattningen av grundlagsbestämmelsen om utskylds-streck har i motionerna anknutits till hittills gällande grundlagstext. Men då det i kommunallagarna ännu bibehållna utskyldsstrecket numera är formulerat på det sätt, att rösträttsförlusten bundits vid *häftandet* för förfallna utskylder och ej som tidigare vid *icke-erläggandet*, torde vara riktigast att på liknande sätt förfara även i fråga om det politiska utskylds-strecket. I anslutning härtill och med stöd av vad ovan anförts, hemställes alltså,

att riksdagen ville, i anledning av motionerna I: 7 och 8 samt II: 29 besluta att

dels till vidare grundlagsenlig behandling som vilande antaga följande ändrade lydelse av R. O. § 16:

»Valrätt — — — ålder.

Valrätt — — — av

a) — — — — —

b) — — — — —

c) den som häftar för påförda utskylder till stat och kommun, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren;

d) den som är — — — straffpåföljd;

e) värnpliktig — — — värnpliktsövningar.

Till — — — inträffar.»

dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag rörande sådant anordnande av skatteuppbörden i stat och kommun, att oförvållad

skattebetalningsoförmåga vid påförd skatts förfallotid må kunna efter ansökan föranleda förfallotidens framflyttande eller full befrielse, så att ej i följd av grundlagsstadgande om utskyldsstreck rösträtt i sådana fall går förlorad.

3:o) av herrar *af Ekenstam, Persson* i Fritorp och *Gustafson* i Kasenberg, som anförde:

I likhet med en mycket stor del av Sveriges folk anse vi, att rättvisan kräver det s. k. utskyldsstreckets bibehållande. Skälen för en sådan lagstiftning hava så nyligen och ingående debatterats, att anledning icke nu finnes att återupprepa desamma. Vi få därför endast hemställa, att riksdagen ville i anledning av motionerna nr 7 och 8 i första kammaren och nr 29 i andra kammaren till vidare grundlagsenlig behandling som vilande antaga följande ändrade lydelse av § 16 riksdagsordningen: »Valrätt etc.» (se 1 mom. i herr Reuterskiölds reservation).
